

Eindadvies Universiteit Utrecht

24 oktober 2016

1. Inleiding

De Reviewcommissie (hierna commissie) heeft kennisgenomen van:

- de prestatieafspraken zoals vastgelegd in de beschikking van 3 november 2012,
- de rapportage van de Universiteit Utrecht van 30 juni 2016 over voornoemde prestatieafspraken van 3 november 2012 in het jaarverslag 2015, en
- de aanvullende informatie in de notitie van 30 juni 2016 aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- de correspondentie met OCW in de eerste helft van 2016 over de definitie van verplichte indicatoren, en
- de aanvullende informatie na het gesprek van 19 september 2016, d.d. 23 september 2016.

De commissie heeft op 19 september 2016 een gesprek gevoerd met het College van Bestuur van de Universiteit Utrecht. Naar aanleiding van vragen van de commissie heeft de Universiteit Utrecht de rapportage toegelicht.

In dit advies geeft de commissie – op basis van de schriftelijke informatie en het gevoerde gesprek – haar oordeel over de resultaten van bovengenoemde afspraken.

In dit advies komen achtereenvolgens aan de orde:

- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijs en onderzoek (profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie) geformuleerde ambities;
- het oordeel van de commissie over de geboekte resultaten voor de in 2012 ten aanzien van onderwijskwaliteit en studiesucces geformuleerde ambities;
- het eindadvies van de commissie aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De commissie merkt op dat zij het voorstel voor de prestatieafspraken van de Universiteit Utrecht in 2012 heeft beoordeeld als 'excellent'. In 2012 heeft de Universiteit Utrecht ambities geformuleerd voor de verplichte indicatoren bij onderwijskwaliteit en studiesucces. Bijlage 1 bevat een overzicht van de realisatie in 2015.

2. Profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

2.1 Profilering onderwijs

Onderwijsdifferentiatie

De universiteit stelde zich ten doel het honoursonderwijs te versterken en te verruimen. De commissie constateert dat dit doel is gerealiseerd. Elke bacheloropleiding biedt nu een door Sirius goedgekeurd honoursprogramma aan; de honoursprogramma's voldoen aan enkele gemeenschappelijke kenmerken, waardoor ieder programma een eigen Utrechts gezicht heeft. De deelname aan het honoursonderwijs, die in de uitgangssituatie al hoog was, is verder verhoogd.

De Universiteit Utrecht had ook de ambitie geformuleerd om de internationalisering verder te versterken, volgens de actielijnen uit het recente Werkprogramma Internationalisering. De universiteit rapporteert de volgende resultaten in 2015: de internationale instroom in de master is toegenomen met 22%; de nieuwe Engelstalige bacheloropleiding Global Sustainability Sciences en de Engelstalige variant van Geschiedenis en Psychologie zijn van start gegaan; de strategische samenwerking tussen de Universiteit Utrecht, de Chinese University of Hong Kong en de University of Toronto is versterkt; alle honoursprogramma's hebben een internationale component.

Onderwijsaanbod

Met betrekking tot de profilering van het onderwijsaanbod had de universiteit veel ambities. Uit de rapportage blijkt dat deze zijn gerealiseerd. In het project 'BaMa 3.0' heeft de Universiteit Utrecht verder gewerkt aan de doorontwikkeling van het Utrechtse onderwijsmodel. De kenmerken van dat model - kleinschalig onderwijs, regelmatige feedback, tutoraat en conditionele herkansing - zijn bevorderlijk gebleken voor het studiesucces. In 2013 startte de universiteit met matching-activiteiten om uitval en switch in het eerste jaar verder terug te dringen en studenten een weloverwogen studiekeuze te laten maken. De matching is bij alle bacheloropleidingen ingevoerd en begint in het eerste jaar met matchingsdagen. Gedurende het gehele jaar krijgen studenten begeleiding van een tutor. Aan het eind van het eerste jaar krijgen studenten een bindend studieadvies. Sinds de invoering van matching stoppen er elk jaar minder studenten met een niet-selectieve bacheloropleiding.

Een ander doel in de prestatieafspraken was om de profilering en de doelmatigheid van het onderwijsaanbod te versterken, onder meer door enkele opleidingen te beëindigen. Dit is gebeurd: in 2012-2013 is de master Fiscaal recht gesloten voor nieuwe instroom; de bachelor- en masteropleidingen Portugees zijn in 2014 gesloten, evenals het programma Geestelijke verzorging binnen Godgeleerdheid; de instroom in de masteropleiding Sterrenkunde is beëindigd.

De universiteit heeft veel voortgang gemaakt met de vernieuwing van de masterfase. Ze versterkt de masterprogramma's inhoudelijk en geeft ze een herkenbaar profiel op basis van zeven uitgangspunten, waaronder: voorbereid op de arbeidsmarkt van morgen, onderzoeksgedreven en sterk internationaal georiënteerd. Alle masters zijn doorgelicht, waarna ze opnieuw ter goedkeuring aan het College van Bestuur zijn voorgelegd. Enkele opleidingen worden beëindigd. De doelmatigheid is verder verbeterd door meer samenwerking tussen programma's of door cursusaanbod te schrappen. De eerste vernieuwde masters zijn in 2015 van start gegaan, de overige volgen in 2016. De Universiteit Utrecht heeft haar doelstelling gerealiseerd om in de top drie te blijven van de zes algemene universiteiten, gebaseerd op het aandeel oordelen 'goed' of 'excellent' van de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie) voor de bacheloropleidingen.

2.2 Onderzoek en valorisatie

Zwaartepuntvorming

De Universiteit Utrecht had diverse ambities geformuleerd met betrekking tot zwaartepuntvorming in het onderzoek. Ze had in 2012 vier strategische onderzoeksthema's gedefinieerd die aansluiten bij de topsectoren en de Europese Societal Challenges: Dynamics of Youth, Institutions for the Open Societies, Life Sciences

en Sustainability. De universiteit investeert in deze thema's door onder meer toptalent aan te trekken, samenwerkingsverbanden te stimuleren en door extra middelen op deze thema's in te zetten. In 2016 vindt de midterm evaluatie plaats van de strategische thema's. Ter versterking van haar onderzoekspositie heeft de universiteit een fonds voor de financiering van onderzoeksfaciliteiten ingesteld met een bedrag van 15 miljoen euro. Voor de periode 2014-2017 heeft de universiteit elf nieuwe focusgebieden geselecteerd. Deze focusgebieden zijn, volgens de universiteit, te beschouwen als kweekvijvers voor wetenschappelijke vernieuwing en interdisciplinaire samenwerking. Ze ontvangen stimuleringsgeld van het College van Bestuur.

Met de Technische Universiteit Eindhoven zijn in 2015 afspraken gemaakt over de uitbreiding van de bestaande samenwerking. Er zijn gezamenlijke thema's gekozen en de samenwerking wordt geïnstitutionaliseerd, onder meer op het gebied van poreuze media.

In de prestatieafspraken had de Universiteit Utrecht zich tot doel gesteld dat in 2020 het aantal onderzoeksgroepen met de hoogste externe beoordeling (volgens het Standard Evaluatie Protocol, SEP) in elk van de strategische thema's gestegen zal zijn met 10%. In 2013 waren er zes onderzoeksgroepen met de hoogste scores in deze strategische thema's. De universiteit rapporteert dat in 2015 dit aantal fors is gestegen tot twaalf onderzoeksgroepen die actief zijn binnen de strategische thema's en met de hoogste score zijn beoordeeld bij hun meest recente onderzoeksvisitatie volgens het SEP.

In de prestatieafspraken formuleerde de universiteit het doel om de hoge positie te handhaven van de combinatie Universiteit Utrecht met het Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU) ten opzichte van de andere algemene universiteiten/UMC-combinaties wat betreft verworven middelen uit het Kaderprogramma KP7/Horizon2020. De universiteit rapporteert dat zij succesvol is geweest in het aantrekken van Europese onderzoeksmiddelen. In de periode 2011-2015 neemt de Universiteit Utrecht een tweede plaats in op de ranglijst van algemene universiteiten, gemeten naar de totale hoeveelheid verworven middelen (zowel in KP7 als in Horizon2020). Hiermee handhaaft de universiteit haar relatieve positie (de tweede plaats) ten opzichte van andere algemene universiteiten (tot 2015).

De commissie constateert dat de universiteit haar ambitieuze doelen ten aanzien van zwaartepuntvorming heeft gerealiseerd.

Valorisatie

De commissie constateert dat de Universiteit Utrecht veel vooruitgang heeft geboekt met haar ambities uit de prestatieafspraken ten aanzien van de versterking van de valorisatie. Er is een krachtiger organisatie en samenwerking in de valorisatie-activiteiten. In het Utrechts Valorisatieprogramma werkt de universiteit samen met het UMCU en de Hogeschool Utrecht in het ondernemerschapsonderwijs, in de ondersteuning van start-up's en in de kennis- en technologietransfer. Elke faculteit heeft een Research Support Office ingericht, dat onderzoekers begeleidt bij aanvragen voor onderzoeksmiddelen en bij valorisatie. UtrechtInc begeleidt wetenschappers en afgestudeerden bij het starten van een bedrijf. Op deze manier sluiten de activiteiten uit het valorisatieprogramma goed aan op de reguliere onderwijs- en onderzoeksactiviteiten.

De Universiteit Utrecht had in de prestatieafspraken als doel opgenomen om meer studenten te laten deelnemen aan ondernemerschapsonderwijs: een toename naar 5% ten opzichte van 3% in 2010. De universiteit rapporteert dat het percentage in het

collegejaar 2014/2015 is gestegen naar 6,7%. Met ingang van 2015 is het ondernemerschapsonderwijs opgenomen in de reguliere onderwijsorganisatie.

In de prestatieafspraken had de universiteit het voornemen geformuleerd dat in 2016 ten minste 2,5% van de rijksbijdrage voor onderzoek besteed zou worden aan valorisatie-activiteiten. De universiteit rapporteert dat hieraan ten minste 7% wordt besteed. De commissie constateert dat de Universiteit Utrecht haar doelen ruimschoots heeft behaald.

2.3 Voortgang ten aanzien profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie

De commissie constateert dat de Universiteit Utrecht vrijwel al haar ambitieuze doelen ten aanzien van profilering, zwaartepuntvorming en valorisatie heeft gerealiseerd. Ook de doelen met betrekking tot de vernieuwing en differentiatie van het onderwijs zijn verwezenlijkt: de universiteit is systematisch bezig geweest met de verdere invoering van het Utrechtse onderwijsmodel. Elke bacheloropleiding biedt nu een honoursprogramma aan. De universiteit heeft consequent gewerkt aan de profilering van het onderwijsaanbod in de bachelor- en masterfase. Bovendien is veel voortgang gemaakt bij de zwaartepuntvorming in het onderzoek. De Universiteit Utrecht heeft gericht ingezet op de kwaliteitsverbetering van het onderzoek. In het kader van de zwaartepuntvorming werkt de universiteit systematisch aan de concentratie van het onderzoek op de vier universitaire strategische thema's. De universiteit levert bijdragen aan acht topsectoren en zes EU *Societal Challenges*. Verder is de Universiteit Utrecht succesvol gebleken in het aantrekken van Europese onderzoeksmiddelen. De universiteit heeft veel vooruitgang geboekt met de versterking van de valorisatie-activiteiten. De doelstellingen op de aanvullende indicatoren met betrekking tot valorisatie zijn gehaald.

3. Onderwijskwaliteit en studiesucces

3.1 Kwaliteit en excellentie

Als indicator van onderwijskwaliteit hanteert de Universiteit Utrecht het percentage studenten in de excellentietrajecten. De Universiteit Utrecht stelde zich ten doel om het percentage studenten dat deelneemt aan door Sirius goedgekeurde excellentietrajecten te verhogen van 9% in 2011 naar 13% in 2015. De universiteit rapporteert dat de uitbreiding van het honoursonderwijs ertoe heeft geleid dat 12,9% van de eerstejaarsstudenten in 2015 heeft deelgenomen aan het honoursonderwijs. De commissie constateert dat de deelname in 2011 met 9% al relatief hoog was en sindsdien nog verder is gestegen. De afgesproken doelstelling van 13% deelname aan excellentie onderwijs is (nagenoeg) gehaald. De universiteit heeft het aanbod van het honoursonderwijs versterkt en verruimd. Elke bacheloropleiding biedt nu een door Sirius goedgekeurd honoursprogramma aan. De facultaire programma's voldoen aan enkele gemeenschappelijke kenmerken, waardoor alle honourprogramma's een eigen Utrechts gezicht hebben.

Conclusie

De commissie concludeert dat de Universiteit Utrecht haar ambitie ten aanzien van de deelname aan excellentietrajecten vrijwel heeft gerealiseerd. De commissie beoordeelt, alles overwegende en na toelichting door de instelling, de prestaties ten aanzien van het aspect kwaliteit en excellentie als positief.

3.2 Studiesucces

De Universiteit Utrecht rapporteert ten aanzien van onderwijskwaliteit en studiesucces resultaten die voor de uitval van studenten de in 2012 geformuleerde ambitie overtreft, voor het bachelorrendement op het niveau ligt van de in 2012 geformuleerde ambitie en voor de switch enigszins achterblijft bij de ambitie.

De Universiteit Utrecht stelde zich ten doel de uitval van studenten in het eerste jaar te verlagen van 18% bij de nulmeting naar 15% in 2015. De universiteit rapporteert dat de uitval in 2015 12,8% bedraagt. De commissie constateert dat de uitval substantieel is teruggebracht en dat de afgesproken doelstelling van maximaal 15% uitval ruimschoots is gerealiseerd.

De universiteit had als doelstelling geformuleerd om de overstap naar een andere opleiding in het eerste jaar binnen de instelling (switch) te beperken tot 6%. De universiteit rapporteert dat het percentage switch in 2015 op hetzelfde niveau is gebleven als in 2011, namelijk 7,1%. De commissie constateert dat de afgesproken doelstelling van ten hoogste 6% switch niet is gerealiseerd en dat de in 2015 bereikte waarde ver verwijderd ligt van de streefwaarde. Dit ondanks het feit dat de universiteit de nodige maatregelen heeft getroffen, zoals hierna wordt beschreven.

Wat het bachelorrendement van herinschrijvers bij dezelfde instelling na de nominale studietijd plus één jaar betreft was de ambitie om deze te verhogen naar 77% in 2015. De universiteit rapporteert dat het bachelorrendement is verbeterd van 74% in 2010 tot 77,8% in 2015. De commissie stelt vast dat de afgesproken doelstelling van 77% rendement is gehaald.

De Universiteit Utrecht rapporteert over de maatregelen die zij heeft genomen met het oog op de verbetering van het studiesucces. De kenmerken van het Utrechtse onderwijsmodel, dat in de gehele universiteit wordt toegepast, zijn bevorderlijk voor het studiesucces. Deze kenmerken behelzen kleinschalig onderwijs, regelmatige feedback, tutoraat en conditionele herkansing. In 2013 startte de universiteit met matching, met het doel de uitval en switch in het eerste jaar terug te dringen en studenten een goede en weloverwogen studiekeuze te laten maken. Matching is bij alle bacheloropleidingen ingevoerd. De universiteit meldt dat de matchingsprocedure bijdraagt aan het maken van de juiste studiekeuze. De uitval van studenten is gedurende de looptijd van de prestatieafpraak gestaag gedaald.

De commissie constateert dat de Universiteit Utrecht de volgende factoren noemt die het resultaat beïnvloeden hebben. De universiteit merkt op dat van alle switchende studenten uit het cohort 2014 ongeveer een derde deel is overgestapt naar een studie met numerus fixus; dit aandeel is gegroeid ten opzichte van de nulmeting in 2011. Deze studenten zijn in hun tweede jaar alsnog toegelaten tot hun voorkeursstudie (bijvoorbeeld Geneeskunde of Psychologie). Wanneer deze groep buiten beschouwing wordt gelaten, zou het percentage switch 5,0% bedragen.

De commissie overweegt ten aanzien van de genoemde factor dat de Universiteit Utrecht vergeleken met andere universiteiten veel opleidingen in de sector gezondheid heeft met een numerus fixus, waardoor het aannemelijk is dat het verschijnsel van 'parkeerstudies' zich op enige schaal voordoet bij de Universiteit Utrecht, met het genoemde effect op de

switch. Daarnaast constateert de commissie dat het percentage switch bij de Universiteit Utrecht lager is dan bij de andere grote universiteiten.

Conclusie

De commissie concludeert dat de ambities ten aanzien van het bachelorrendement en de uitval zijn gerealiseerd en ten aanzien van de switch niet is gerealiseerd. De commissie beoordeelt, alles overwegende en na toelichting door de instelling, de prestaties ten aanzien van het aspect studiesucces als positief.

3.3 Maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten

Wat betreft de drie indicatoren ten aanzien van de maatregelen met betrekking tot onderwijsintensiteit, docentkwaliteit en indirecte kosten rapporteert de Universiteit Utrecht het volgende.

De Universiteit Utrecht sprak in de prestatieafspraken het voornemen uit om alle voltijds bacheloropleidingen te laten voldoen aan de norm van twaalf contacturen in het eerste jaar. De universiteit rapporteert dat in 2015, op één opleiding na, bij alle bacheloropleidingen dit minimumaantal contacturen is geprogrammeerd.

De commissie heeft kennisgenomen van het feit dat de universiteit ervan uitgaat bij de berekening van de onderwijsintensiteit dat een contactuur ook kan bestaan uit 45 minuten plenair onderwijs en 15 minuten uitloop en/of individueel contact tussen student en docent, alsmede tussen studenten onderling. De universiteit licht dit als volgt toe: "Gedurende dit kwartier is er naar de mening van de Universiteit Utrecht sprake van waardevolle kennisoverdracht, die bijdraagt aan de inhoudelijke doelstellingen van de onderwijsprogrammering. Indien de gemiddelde contacttijd berekend wordt in gehele klokuren, exclusief het 'academisch kwartier', dan was in het collegejaar 2015/2016 bij 60,9% van de bacheloropleidingen sprake van minder dan 12 contacturen per week in het eerste jaar." (jaarverslag Universiteit Utrecht 2015, definitieve versie, p.22) Indien het academisch kwartier wel tot de klokuren wordt gerekend ".....voldeden alle bacheloropleidingen op één na in het collegejaar 2015-2016 aan de norm van minimaal twaalf contacturen; deze ene uitzondering kwam tot 11,7 contacturen. Dit resultaat betekent een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de nulmeting in 2012 waarbij naar schatting bij 33% van onze opleidingen sprake was van minder dan 12 contacturen. Deze nulmeting kwam op dezelfde wijze tot stand als hierboven geschetst voor 2015-2016" (brief van de Universiteit Utrecht aan het ministerie van OCW van 23 september 2016).

De commissie overweegt ten aanzien van de door de universiteit genoemde factoren het volgende. De indicator onderwijsintensiteit is in het Besluit experiment prestatiebekostiging gedefinieerd als het aandeel van de voltijd bacheloropleidingen met minder dan twaalf geprogrammeerde contacturen en overige gestructureerde uren (klokuren per week) in het eerste jaar van voltijd bachelor opleidingen.

De universiteit voert aan dat in haar onderwijsvisie het 'academisch kwartier' wordt gezien als een gelegenheid voor waardevolle kennisoverdracht die bijdraagt aan de inhoudelijke doelstellingen van de onderwijsprogrammering. De commissie overweegt dat, gelet op de mededeling van de Universiteit Utrecht dat het 'kwartiertje' uit waardevol onderwijs bestaat, het bedoelde kwartiertje tot de relevante klokuren gerekend kan worden. De commissie heeft de argumentatie van de universiteit over de betekenis van het 'academisch kwartier' meegenomen in haar beoordeling. Op grond van

haar bovengenoemde uitgangspunt rapporteert de universiteit dat op 2,2 procentpunt na de opleidingen voldoen aan de norm van twaalf contacturen per week en constateert de commissie dat het voornemen met betrekking tot de onderwijsintensiteit nagenoeg is gerealiseerd.

De universiteit stelde zich ten doel om het aandeel docenten met een Basiskwalificatie Onderwijs (BKO) verder te verhogen naar 80%. De universiteit rapporteert dat in 2015 een percentage van 79,9% docenten met een BKO is bereikt. Daarbij vermeldt de universiteit dat deze percentages van toepassing zijn op docenten met een aanstelling bij de Universiteit Utrecht, met dezelfde berekeningsgrondslag als bij de nulmeting. Gezien het in gang gezette beleid, verwacht de universiteit dat het percentage docenten met een BKO eind 2016 alsnog op minimaal 80% uitkomt. De commissie constateert dat het bij de nulmeting al relatief hoge percentage van 60% verder is verhoogd en dat de doelstelling is gerealiseerd. Daarnaast is het percentage docenten met een Senior Kwalificatie Onderwijs (SKO) gestegen van 34% in 2012 naar 37,9% in 2015, waarmee de universiteit haar aanvullende doel van 35% SKO heeft gehaald en overschreden.

De universiteit stelt zich ten doel om de indirecte kosten op hetzelfde niveau te houden als bij de nulmeting (20%). De universiteit rapporteert dat in 2015 het percentage indirecte kosten is teruggebracht tot 18,5%. De commissie constateert dat de afgesproken doelstelling van ten hoogste 20% overhead ruimschoots is gehaald.

Aangezien de Universiteit Utrecht haar ambities met betrekking tot de indirecte kosten en docentkwaliteit heeft gerealiseerd en haar ambities met betrekking tot de onderwijsintensiteit vrijwel heeft gerealiseerd, beoordeelt de commissie het aspect maatregelen ter bevordering van onderwijskwaliteit als positief.

3.4 Aanvullende overwegingen

In aanvulling op bovengenoemde overwegingen wil de commissie wijzen op het volgende. De Universiteit Utrecht heeft een lange geschiedenis van systematische aandacht voor de verbetering van het onderwijs. Als gevolg van de relatief goede positie die de universiteit al bij de nulmeting op enkele indicatoren had verworven (bachelorrendement, BKO) kunnen bij de verdere verbetering geen grote stappen meer worden verwacht. De commissie heeft met name waardering voor het feit dat de Universiteit Utrecht het toch al relatief hoge studierendement (het hoogste van de grote universiteiten) verder heeft weten te verbeteren, terwijl tegelijkertijd de uitval is teruggedrongen.

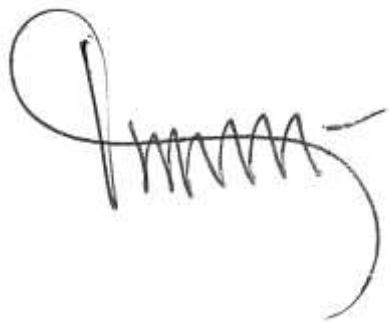
4. Advies aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In verband met het vaststellen van de gevolgen, bedoeld in artikel 13, eerste lid, van het Besluit experiment prestatiebekostiging (Staatsblad 2012, 534) komt de commissie op grond van de beoordeling van de rapportage van de Universiteit Utrecht tot het volgende advies aan de minister van OCW.

De commissie beoordeelt de resultaten ten aanzien van:

1. het aspect kwaliteit en excellentie als positief,
2. het aspect studiesucces als positief, en
3. het aspect maatregelen als positief.

Namens de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek,

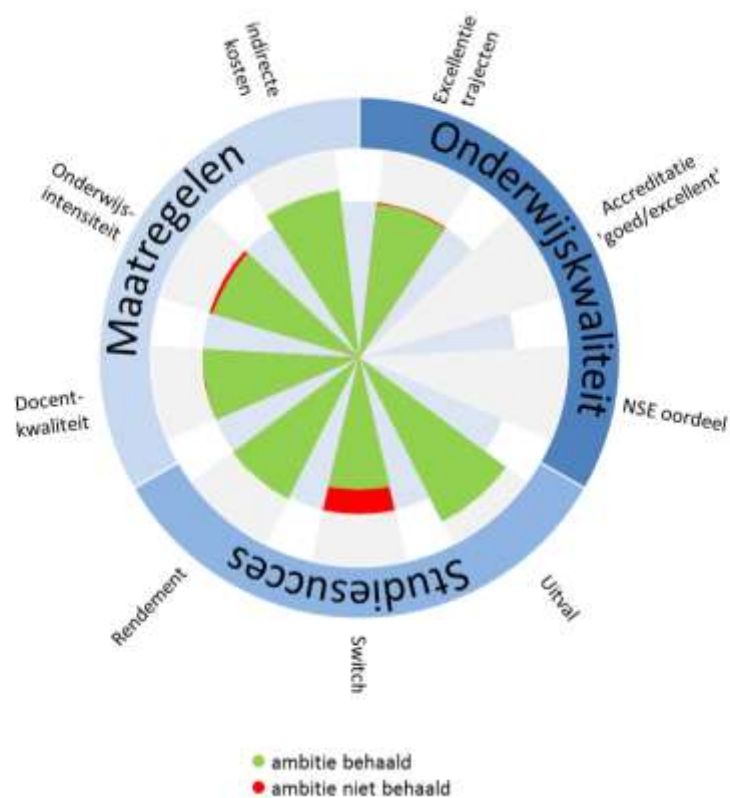
A handwritten signature in black ink, consisting of a large initial 'F' followed by a series of loops and a final flourish.

prof. dr. F.A. van Vught, voorzitter

Bijlage 1 Scores verplichte indicatoren onderwijskwaliteit en studiesucces

	nulmeting	ambitie	realisatie 2015
Uitval	18,0	15,0	12,8
Switch	7,0	6,0	7,1
Bachelorrendement	74,0	77,0	77,8
Deelname aan excellentietrajecten	9,0	13,0	12,9
Docentkwaliteit	60,0	80,0	79,9
Onderwijsintensiteit	33	0	2,2
Indirecte kosten; generieke overhead (omzet)	20,0	20,0	18,5

Ratio realisatie 2015 en ambitie

In bovenstaande figuur wordt de realisatie op de verplichte indicatoren weergegeven in relatie tot de ambitie op die indicatoren. Als de realisatie de ambitie overstijgt is het segment groter dan de binnenste cirkel. Blijft de realisatie achter bij de ambitie dan kleurt het niet behaalde deel van de ambitie rood. Hoe groter het rode gedeelte hoe verder de realisatie relatief van de ambitie verwijderd is gebleven.